

**УКРАЇНСЬКА МОВА
І МОВИ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН**

мови навчання

Об'єктами перевірки й оцінювання навчальних досягнень учнів з мови навчання є складники комунікативної компетентності:

- досвід мовленнєвої діяльності (аудіативні уміння, здатність вести діалог, будувати монологічні зв'язні висловлювання в усній і письмовій формах, уміння виразно читати і розуміти зміст прочитаного);
- знання про мову і мовлення, мовні уміння й навички;
- орфографічні і пунктуаційні вміння й навички;
- графічні навички письма, техніка, швидкість письма, культура оформлення письмових робіт.

I. Оцінювання досвіду мовленнєвої діяльності

1. Аудіювання (слухання і розуміння прослуханого)

Перевірку аудіативних умінь рекомендуємо здійснювати фронтально в 2–4 класах у кінці кожного семестру.

Перевіряються вміння: сприймати на слух незнайомий текст і розуміти в 2 класі елементи фактичного змісту (хто? що? де? коли? як?), запам'ятовувати послідовність подій; у 3–4 класах – фактичний зміст, причиново-наслідкові зв'язки, основну думку висловлювання, образний вислів.

Для перевірки використовується незнайомий текст художнього стилю і запитання з варіантами відповідей.

Обсяги текстів: у 2 класі – 120–200 слів, у 3 класі – 220–300 слів, у 4 класі – 320–400 слів.

У 2 класі пропонується 4 запитання з двома варіантами відповідей на кожне, у 3 класі – 6 запитань з трьома

варіантами відповідей, у 4 класі – 6 запитань з чотирма варіантами відповідей.

У 2 класі за кожну правильну відповідь на запитання учень одержує 3 бали, в 3–4 класах – 2 бали.

**2. Говоріння і письмо
(діалогічне та монологічне висловлювання)**

Перевірку сформованості усного (діалогічного і монологічного) мовлення вважаємо за доцільне здійснювати індивідуально в 2–4 класах наприкінці кожного семестру.

Рівень сформованості **діалогічного** мовлення в 2–4 класах рекомендується перевіряти в першому семестрі.

Перевіряються вміння: складати діалог на задану тему, використовувати формули мовленнєвого етикету, дотримуватись правил спілкування, норм літературної мови.

Обсяги утворених діалогів повинні відповідати нормам: у 2 класі – 3–4 репліки на двох учасників розмови, в 3 класі – 4–5 реплік, у 4 класі – 5–6 реплік (без урахування формул мовленнєвого етикету).

Уміння вести діалог оцінюється за такими вимогами (відповідно до наказу Міністерства освіти і науки від 21.08. 2013 № 1222 "Про затвердження орієнтовних вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти"):

Рівень навчальних досягнень учня/учениці	Бали	Характеристика навчальних досягнень учня/учениці
Початковий	1	Учень/учениця підтримує діалог, відповідаючи на запитання співрозмовника лише "так" чи "ні"
	2	Учень/учениця відповідає на елементарні запитання короткими репліками, однак не ініціює розмови
	3	Учень/учениця вступає в діалог з найпростішою за змістом теми, відповідає лише на окремі репліки співрозмовника, робить спроби формулювати запитання
Середній	4	Учень/учениця бере участь в діалозі з нескладною за змістом теми, але робить довгі паузи, добираючи потрібні слова, окремі репліки співрозмовника залишає без відповіді
	5	Учень/учениця підтримує діалог за нескладною за змістом мовленнєвою ситуацією, але іноді відхиляється від теми, не завжди вживає слова ввічливості, припускається мовних помилок. Обсяг діалогу наближається до норм
	6	Учень/учениця ініціює і підтримує діалог, будує в основному змістовні репліки, однак не завжди дотримується правил мовленнєвого етикету, припускається окремих мовних помилок. Обсяг діалогу близький до норм
Достатній	7	Учень/учениця будує діалог, що відповідає нормам, в міру швидко добирає потрібні слова, вживає формули мовленнєвого етикету, виявляє толерантність до співрозмовника, однак не висловлює власної думки, свого ставлення до предмета обговорення, припускається незначних мовних помилок
	8	Учень/учениця складає діалог за ситуацією, що містить певну проблему, швидко добирає і правильно використовує потрібні слова, будує змістовні, невимушені репліки, дотримується правил культури спілкування, однак не висловлює свого ставлення до предмета обговорення, припускається незначних мовних помилок. Обсяг діалогу відповідає нормам
	9	Учень/учениця самостійно складає діалог з проблемної теми, чітко формулює запитання, дає влучні відповіді, демонструє належну культуру спілкування, не припускається мовних помилок, робить спроби висловити власну думку з приводу предмета обговорення. Обсяг діалогу відповідає нормам
Високий	10	Учень/учениця складає діалог за проблемною ситуацією, чітко формулює думки, демонструє високу культуру спілкування, висловлює власну позицію, але невпевнено. Обсяг і мовне оформлення діалогу відповідає нормам
	11	Учень/учениця ініціює і підтримує діалог з певної проблеми, впевнено висловлює й аргументує свою позицію, виявляючи повагу до думки співрозмовника, демонструє високу культуру спілкування. Структура діалогу і мовне оформлення реплік відповідає нормам
	12	Учень/учениця складає змістовний і досконалий за формою діалог, демонструє вміння уважно вислухати співрозмовника, виявляє стриманість і коректність у разі незгоди з думкою співрозмовника, доводить свої думки, висловлюючи переконливі аргументи, в тому числі й із власного життєвого досвіду, відстоює власну позицію

Перевірку **усного монологічного** мовлення рекомендується здійснювати в 2–4 класах у другому семестрі. У 2 класі перевіряється вміння будувати усний переказ, у 3–4 класах – усний твір.

Писемне мовлення перевіряється в 3–4 класах.

Письмовий переказ проводиться в 3 класі у кінці навчального року і в 4 класі – наприкінці першого семестру, письмовий твір – у кінці 4 класу.

Обсяги текстів для переказів: у 2 класі – 40–50 слів, у 3 класі – 50–70 слів, у 4 класі – 70–100 слів; обсяги

учнівських творів: у 2 класі – близько 40 слів, у 3 класі – близько 60 слів, у 4 класі – 60–80 слів.

За *усне і письмове* висловлювання (переказ, твір) доцільно ставити одну оцінку – за зміст.

Оцінювання змісту монологічного зв'язного вислов-

лювання здійснюється за такими вимогами (відповідно до наказу Міністерства освіти і науки від 21.08.2013 № 1222 "Про затвердження орієнтовних вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти"):

Рівень навчальних досягнень учня/учениці	Бали	Характеристика навчальних досягнень учня/учениці
Початковий	1	Учень/учениця будує окремі, не пов'язані між собою речення, демонструючи обмежений лексичний запас і припускаючись мовних (лексичних, граматичних) помилок
	2	Учень/учениця будує або переказує окремі фрагменти висловлювання, при цьому його (її) лексичний запас обмежений, наявні мовні помилки
	3	Учень/учениця будує висловлювання, що не становить завершеного тексту. Послідовність викладу потребує вдосконалення, а лексика – збагачення; трапляються мовні помилки
Середній	4	Учень/учениця будує текст, який відзначається певною зв'язністю, але збіднений змістом; наявні відхилення від авторського тексту (переказ) або від теми (твір); порушена послідовність викладу, відсутні зачин або кінцівка, збіднена лексика, є мовні помилки
	5	Учень/учениця створює текст, який певною мірою розкриває тему, однак удосконалення потребує послідовність викладу, зачин чи кінцівка, добір слів, мовне оформлення тексту
	6	Учень/учениця будує досить послідовний текст, розкриває тему, хоч іноді порушує співвідношення основної і другорядної інформації; добір слів потребує вдосконалення; трапляються мовні помилки
Достатній	7	Учень/учениця правильно будує (переказує) текст, розкриває його загальний зміст і головну думку; у тексті наявні зачин, основна частина і кінцівка; проте школяр не висловлює своєї думки з приводу сказаного; текст бідний на виражальні засоби мови; трапляються не виправдані повтори тих самих слів; мають місце мовні помилки
	8	Учень/учениця самостійно будує достатньо повне зв'язне висловлювання, в цілому ґрунтовно висвітлює тему і головну думку; проте не висловлює свого ставлення до того, про що говорить; припускається окремих мовленнєвих і мовних помилок
	9	Учень/учениця самостійно створює послідовний, логічно завершений текст; вдало добирає (у переказі використовує авторські) виражальні засоби мови; робить спроби висловити свою думку з приводу сказаного, але не дуже вдало; припускається поодиноких лексичних неточностей, мовних помилок
Високий	10	Учень/учениця вправно будує текст чи переказ тексту, що характеризується логічною завершеністю, відповідністю темі й меті, багатством лексичних засобів; у тексті висловлена думка про предмет розмови, але допущено 1–2 мовні чи мовленнєві помилки
	11	Учень/учениця вправно будує послідовний, повний текст чи переказ тексту, враховуючи комунікативне завдання; чітко висловлює власну думку, аргументує її; робота відзначається багатством словника, точністю слововживання, граматичною і стилістичною грамотністю
	12	Учень/учениця створює повноцінне, яскраве, оригінальне за думкою зв'язне висловлювання (твір чи переказ тексту) з певною комунікативною метою; повно і вичерпно висвітлює тему; впевнено висловлює й аргументує своє ставлення до того, про що пише; вдало пов'язує предмет розмови з власним життєвим досвідом; робота відзначається багатством лексики, граматичною правильністю, стилістичною довершеністю

3. Читання

Перевірку сформованості вміння читати в 1 класі вба-чається за доцільне здійснювати індивідуально наприкінці навчального року на матеріалі (готує вчитель), у якому використано всі букви алфавіту, склади різних типів.

У 2–4 класах сформованість читацьких умінь реко-мендується перевіряти на уроках літературного читання.

При оцінюванні сформованості умінь читати в 1 класі беруться до уваги: спосіб читання (складами, цілими словами); правильність читання; швидкість і розуміння прочитаного.

II. Оцінювання знань з мови, мовних умінь і навичок

Оцінювання мовних знань і вмінь рекомендується здійснювати в 2–4 класах не менше як двічі на семестр після вивчення певного розділу (невеликі за обсягом роз-діли можна об'єднувати, а великі – перевіряти за логічно завершеними частинами).

Перевірки підлягають знання і вміння з мови, необхід-ні для правильного та грамотного оформлення усних і письмових зв'язних висловлювань.

Перевірка здійснюється фронтально в письмовій формі із застосуванням тестових завдань двох типів: 1) завдання закритого типу, які передбачають вибір одного із запропонованих варіантів відповідей; 2) відкриті завдання, що виконуються без опори на запропоновані варіанти відповідей (самостійне утворення форм слова, добір слів за певною ознакою, побудова речень тощо).

У 2 класі учням пропонується п'ять завдань: три завдання закритого типу (з трьома варіантами відповідей на кожне) і два відкриті. Учням 3 класу – вісім завдань: чотири закритого типу (з трьома варіантами відповідей на кожне) і чотири відкриті. Учням 4 класу пропонується вісім завдань: чотири закритого типу (з чотирма варіантами відповідей на кожне) і чотири відкриті завдання.

У 2 класі за кожне правильно виконане завдання закритого типу учень одержує два бали, за кожне відкрите завдання – три бали (якщо таке завдання виконане частково, то учневі зараховується від одного до двох балів).

У 3–4 класах кожне закрите завдання оцінюється одним балом, відкрите – двома балами (якщо таке завдання виконане частково, то учневі зараховується один бал). У разі, якщо при виконанні відкритих завдань учень припустився орфографічних чи пунктуаційних помилок на вивчені правила, рекомендуємо від загальної суми набраних балів віднімати 1 бал за недотримання грамотності.

III. Оцінювання орфографічних і пунктуаційних умінь

Основною формою перевірки орфографічної та пунктуаційної грамотності є контрольне *списування* і контрольний текстовий *диктант*.

Контрольне списування рекомендується проводити в 1 класі – у кінці року, в 2–4 класах – наприкінці кожного семестру.

Контрольний диктант рекомендується проводити: в 2 класі – один раз у кінці першого семестру і двічі в другому семестрі; в 3–4 класах – двічі на кожний семестр.

Обсяги текстів для диктантів і списування: у 1 класі – 20–30 слів, у 2 класі – 30–50 слів, у 3 класі – 50–70 слів, у 4 класі – 70–90 слів.

При *оцінюванні диктантів* доцільно брати до уваги грамотність, каліграфію (правильність написання букв та їх з'єднань) і культуру оформлення письмової роботи: від оцінки за грамотність рекомендуємо віднімати 1–2 бали за помилки в написанні букв і їх з'єднань та недотримання культури оформлення письмової роботи.

Оцінювання грамотності рекомендуємо здійснювати за такими вимогами:

- орфографічні і пунктуаційні помилки вважаються рівноцінними;

- помилка в одному й тому самому слові, яке повторюється в диктанті кілька разів, вважається однією помилкою; помилки на одне правило, але в різних словах вважаються різними помилками;

- негрубими вважаються такі помилки: повторення тієї самої букви в слові; недописування букви в кінці слова (не за правилом); двічі підряд написане те саме слово в реченні. Дві негрубі прирівнюються до однієї грубої помилки;

- чотири охайні виправлення (неправильне написання на правильне) прирівнюються до однієї помилки;

- орфографічні та пунктуаційні помилки на невивчені правила виправляються, але не враховуються (якщо відповідні слова не були виписані на дошку під час диктанту, а розділові знаки не диктувалися вчителем).

Норми оцінювання грамотності:

Рівень навчальних досягнень учня/учениці	Бали	Кількість помилок
Початковий	1	9 і більше
	2	8
	3	7
Середній	4	6
	5	5
	6	4
Достатній	7	3
	8	2
	9	1
Високий	10	1 негруба помилка або 2–3 виправлення
	11	1 виправлення
	12	–

IV. Оцінювання графічних навичок письма, техніки, швидкості письма, культури оформлення письмових робіт

Графічні навички письма, техніка, швидкість письма і культура оформлення письмових робіт перевіряються шляхом списування з друкованого тексту. У 1 класі списування доцільно проводити на кінець навчального року, в 2–4 класах – у кінці кожного семестру.

За списаний текст рекомендуємо виставляти дві оцінки: одна – за грамотність, друга – за каліграфію, швидкість і культуру оформлення письмової роботи.

Грамотність оцінюється за такими самими вимогами, що й диктант.

При оцінюванні *графічних навичок (каліграфії) і дотримання гігієнічних правил* письма в 1 класі береться до уваги: правильність написання літер та їх поєднання, охайність.

У **2–4 класах** рекомендуємо здійснювати перевірку графічних навичок: форми, розміру, нахилу, поєднання літер; культури оформлення письмової роботи і швидкості письма.

Дотримання норм за кожним із зазначених шести параметрів доцільно оцінювати двома балами (в сумі – 12 балів). За незначне відхилення від норми за тим чи іншим параметром радимо знімати 1 бал, за значне – 2 бали. Значними вважаються такі відхилення: зміна форм букв до невпізнанності; висота букв більша або менша від норми, різнобічний нахил букв, неправильні поєднання букв або їх відсутність, неохайне виправлення, відсутність абзаців. Щодо швидкості письма, то значним вважається відхилення на 5 і більше знаків від меншого показника норми: 2 клас – 16–25 знаків за хвилину, 3 клас – 26–35 знаків за хвилину, 4 клас – 36–45 знаків за хвилину.

V. Зведений перелік перевірних робіт, які проводяться в 1–4 класах

Вид перевірки	1 клас (оцінювання без балів)		2 клас (1 сем. – оцінювання без балів за рішенням педради)		3 клас		4 клас	
	I сем.	II сем.	I сем.	II сем.	I сем.	II сем.	I сем.	II сем.
Аудіювання	–	–	1	1	1	1	1	1
Діалог	–	–	1	–	1	–	1	–
Усний переказ	–	–	–	1	–	–	–	–
Усний твір	–	–	–	–	–	1	–	1
Читання	–	1	–	–	–	–	–	–
Письмовий переказ	–	–	–	–	–	1	1	–
Письмовий твір	–	–	–	–	–	–	–	1
Перевірка мовних знань і вмінь	–	–	2	2	2	2	2	2
Диктант	–	–	1	2	2	2	2	2
Списування	–	1	1	1	1	1	1	1
Державна підсумкова атестація	–	–	–	–	–	–	–	1
Загальна кількість перевірок за семестр	–	2	6	7	7	8	8	9